

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

УШКАНЕНКО ЕДУАРД ОЛЕКСАНДРОВИЧ

УДК 343.98

**РОЗСЛІДУВАННЯ ПРИЙНЯТТЯ ПРОПОЗИЦІЇ,
ОБЦЯНКИ АБО ОДЕРЖАННЯ СУДДЯМИ
НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ**

Спеціальність 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Дніпро – 2024

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Науково-дослідному інституті публічного права.

Науковий керівник –

доктор юридичних наук, професор

Чорноус Юлія Миколаївна,

Національна академія внутрішніх справ,

професор кафедри криміналістики та судової медицини

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

заслужений юрист України

Дрозд Валентина Георгіївна,

Департамент забезпечення діяльності Голови Національної поліції України,

головний спеціаліст консультативно-контрольного відділу;

кандидат юридичних наук, доцент

Лазарева Дарія Володимирівна,

заступник керівника управління –

керівник відділу протоколу та міжнародної взаємодії

Директорату Управління міжнародного співробітництва

Бюро економічної безпеки України.

Захист відбудеться 23 листопада 2024 року о 09-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 08.727.02 Дніпровського державного університету внутрішніх справ за адресою: 49005, м. Дніпро, просп. Науки, 26

З дисертацією можна ознайомитись у загальній бібліотеці Дніпровського державного університету внутрішніх справ (м. Дніпро, просп. Науки, 26)

Автореферат розіслано 18 жовтня 2024 року.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

В.С. Березняк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Протидія корупції у сфері правосуддя є однією з найбільш актуальних суспільно-правових проблем. Неправомірна вигода як кримінально каране корупційне явище в судовій системі України слугує предметом особливої уваги міжнародної спільноти, недопущення таких фактів є обов'язковою вимогою щодо євроінтеграції нашої держави. Корумповані зв'язки серед представників судової влади викликають об'єктивну стурбованість суспільства щодо прийняття суддями правосудних рішень у суворій відповідності з принципом законності. Найнебезпечнішим виявом корупції є прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди, що підриває довіру до суддівської системи України на міжнародному та державному рівнях.

Аналіз статистичних даних Офісу Генерального прокурора щодо стану кримінальних правопорушень у державі засвідчує проблемність ситуації¹. Зокрема, за ст. 368 Кримінального кодексу (КК) України «Прийняття пропозиції, обіцянки або надання неправомірної вигоди службовою особою» протягом 2020 року зареєстровано 1607 кримінальних правопорушень (вручено повідомлень про підозру – 485, направлено до суду з обвинувальним актом – 314 кримінальних проваджень); 2021 року – 1566 (456 та 255 відповідно); 2022 року – 988 (242 та 121 відповідно); 2023 року – 1403 (422 та 237 відповідно), I півріччя 2024 року – 1110 (357 та 156 відповідно).

Наведені дані засвідчують досить високі показники вчинених кримінальних правопорушень за ст. 368 КК України та недостатньо ефективну діяльність правоохоронних органів щодо реагування на корупційні вияви. Слід зауважити, що засудження судді за вчинення корупційного кримінального правопорушення – факт винятковий. Зокрема, відповідно до звіту про осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності, та види покарань, 2022 року за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 368 КК України, було засуджено 6 суддів, а 2023 року – 4².

Водночас офіційні статистичні дані лише частково відображають реальні показники щодо вчинення зазначених кримінальних правопорушень унаслідок високого рівня їх латентності, складності виявлення та документування, доказування обставин кримінального провадження, застосування правопорушниками й іншими зацікавленими особами заходів з приховання та

---

¹ Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі за 2020–2024 роки. *Офіс Генерального прокурора.* URL : <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-osib-yaki-vchinili-kriminalni-pravoporushennya-2>.

² Звіт про осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності, та види покарань, за 2022, 2023 роки. *Судова влада України.* URL : https://court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/hcac/statistics/reports/1-PP_2023.pdf.

спроб уникнення відповідальності. Виявлення та розслідування одержання неправомірної вигоди суддями об'єктивно ускладнено: приховуванням особами, зацікавленими у винесенні неправосудного рішення, факту отримання неправомірної вигоди суддею; наявністю системи корупційних зв'язків, «кругової поруки», зокрема в правоохоронних органах; домовленістю між суддею та зацікавленою особою про отримання неправомірної вигоди нематеріального характеру, зокрема у формі надання різних послуг; недостатнім рівнем знань і практичним досвідом працівників правоохоронних органів щодо розслідування цього виду кримінальних правопорушень тощо. Унаслідок цього виникають проблеми щодо доказування обставин у кримінальному провадженні та подальшого судового розгляду (на думку 66,1 % слідчих Національної поліції (НП) України, 82,1 % детективів Національного антикорупційного бюро України (НАБУ) та працівників Державного бюро розслідувань (ДБР), 86,1 % суддів).

Теоретичне підґрунтя дослідження становлять монографічні роботи, що висвітлюють фундаментальні засади криміналістичної методики розслідування кримінальних правопорушень. Це праці Л. І. Аркуші, О. П. Ващук, А. Ф. Волобуєва, І. В. Гори, В. Г. Гончаренка, В. О. Гусєвої, В. Г. Дрозд, В. А. Журавля, А. В. Іщенко, А. М. Кислого, Н. І. Клименко, В. О. Коновалової, В. С. Кузьмічова, В. В. Лисенка, В. Г. Лукашевича, М. А. Погорецького, М. В. Салтевського, О. А. Самойленко, Д. Б. Сергєєвої, В. М. Стратонова, О. В. Таран, В. В. Тіщенко, Л. Д. Удалової, П. В. Цимбала, К. О. Чаплинського, С. С. Чернявського, Ю. М. Черноус, В. М. Шевчука, В. Ю. Шепітька, Б. В. Щура, В. В. Юсупова та ін.

Проблеми розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою розкрито в наукових працях сучасних дослідників, зокрема: С. В. Чичирка «Основи виявлення та розслідування окремих проявів корупційної діяльності у правоохоронних та судових органах» (2011), О. В. Пчеліної «Теоретичні засади формування та реалізації методики розслідування злочинів у сфері службової діяльності» (2017), А. В. Шевчишена «Доказування стороною обвинувачення у досудовому розслідуванні корупційних злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг» (2019), Д. О. Шумейка «Розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою» (2019), О. Ю. Абакумова «Тактичні операції під час розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою» (2024), Ю. О. Андрейка «Проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування одержання неправомірної вигоди службовою особою» (2020). Крім того, в окремих роботах розроблено рекомендації з протидії деяким різновидам кримінальних правопорушень, пов'язаних із неправомірною вигодою, зокрема посягань, учинених суддями, наприклад, у дисертаційному дослідженні В. М. Трепака «Теоретико-прикладні

проблеми запобігання та протидії корупції в Україні» (2020).

Проте в юридичній літературі проблематика розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди, не слугувала предметом окремого наукового дослідження. Необхідним є формування актуальних теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо розслідування вказаних кримінальних правопорушень. Окреслені та інші обставини засвідчують актуальність дослідження обраної теми.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року (Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019), Антикорупційної стратегії на 2021–2025 роки, затвердженої Законом України «Про засади державної антикорупційної політики та 2021–2025 роки» від 20 червня 2022 року № 2322-IX, Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки (постанова Кабінету Міністрів України від 4 березня 2023 року № 220), Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ Міністерства внутрішніх справ України від 11 червня 2020 року № 454), Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Міністерства освіти і науки на 2022–2026 роки (наказ МОН України від 3 лютого 2022 р. № 109), Основних напрямів наукових досліджень Науково-дослідного інституту публічного права на 2020–2024 рр.

Мета і завдання дослідження. *Мета* роботи полягає у формуванні теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди.

Для досягнення поставленої мети необхідно було виконати такі *завдання*:

- розглянути стан наукових досліджень проблем розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди;
- розкрити правові засади розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди;
- висвітлити міжнародний досвід розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди;
- сформувати криміналістичну характеристику прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди;
- виокремити обставини, що підлягають встановленню під час розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди;
- визначити типові слідчі ситуації розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди;
- з'ясувати форми й особливості використання спеціальних знань під час розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди;
- розкрити засади проведення слідчих (розшукових) дій під час

розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди;

– схарактеризувати особливості проведення негласних слідчих (розшукових) дій під час розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають у процесі розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди.

Предмет дослідження – розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди.

Методи дослідження. Для досягнення визначеної мети в роботі використано систему загальнонаукових і спеціальних методів, що уможливили оптимальне врахування особливості об'єкта і предмета дослідження задля досягнення поставленої мети й завдань, зокрема: *методи формальної логіки* (аналіз, синтез, дедукція, індукція, аналогія, абстрагування) – у межах з'ясування змісту розглядуваних питань (у всіх розділах дисертації); *спеціально-правові методи*, а саме *порівняльно-правовий*, – під час вивчення норм матеріального та процесуального права, наукових понять (у всіх розділах дисертації); *історико-правовий* – у процесі тлумачення крізь призму наукових поглядів і положень нормативно-правових актів основних термінів, що використані в дисертації («неправомірна вигода», «судді», «корупція») (підрозділи 1.2–1.4); *компаративістський* – у межах дослідження позитивного іноземного досвіду щодо протидії цьому виду кримінального правопорушення (підрозділ 1.3); *системно-структурний* – для формулювання криміналістичної характеристики кримінального правопорушення (підрозділ 2.1), виокремлення організаційно-тактичних завдань слідчого (детектива) в процесі проведення розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди (розділи 2, 3); *метод системного аналізу* – у контексті визначення напрямів діяльності з удосконалення процесу використання наукових положень і практичних рекомендацій щодо тактики слідчих (розшукових) дій під час розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди (розділ 3); *статистичний* – із метою підтвердження теоретичних висновків даними офіційної статистики, узагальнення результатів вивчення емпіричних джерел (у всіх розділах дисертації); *соціологічний* – для підтвердження наукових висновків даними анкетування слідчих НП України, детективів НАБУ, працівників ДБР, суддів (у всіх розділах дисертації).

Емпіричну базу дослідження становлять статистичні й аналітичні матеріали МВС України, НП України, НАБУ, Офісу Генерального прокурора, ДБР, Державної судової адміністрації України за 2020–2024 роки; дані, отримані внаслідок вивчення 76 кримінальних проваджень, досудове розслідування в яких за ч. 3, ч. 4 ст. 368 КК України здійснювалось протягом 2012–2024 років;

результати анкетування 62 слідчих Національної поліції України, 39 детективів НАБУ, 28 працівників ДБР, 36 суддів Вищого антикорупційного суду й судів загальної юрисдикції. Емпіричні дослідження проводилися в усіх регіонах України. Використано власний практичний досвід здобувача з проблематики дослідження.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є першим монографічним дослідженням, у якому комплексно висвітлено теоретичні положення та розроблено практичні рекомендації щодо розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди, сформульовано низку положень, висновків і рекомендацій, що мають наукову новизну, зокрема:

уперше:

– сформовано типову криміналістичну характеристику прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди: 1) кримінальні правопорушення вчиняють здебільшого чоловіки (96,1 %) віком 35–40 років (26,3 %) та 40–45 років (23,7 %), що мають вищу освіту (100 %), мають знання у сфері правоохоронної діяльності, зокрема щодо способів приховування протиправної діяльності; 2) протиправний намір реалізується безпосередньо, шляхом прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди власне суддею, його близькими особами або через посередника (60,5 %); 3) предметом неправомірної вигоди є кошти в еквіваленті переважно доларів США (75,8 %), у сумі понад 20 000 (72,4 %); 4) слідову картину становлять: ідеальні сліди (показання підозрюваного, потерпілого, свідка (100 %), матеріальні сліди (документи, зокрема офіційні документи, їх проекти, чернетки (100 %), сліди-відображення (пальців рук, взуття, коліс транспортних засобів (98,7 %), матеріали фото-, відеозапису (94,7 %), сліди спеціальних хімічних речовин (86,8 %), сліди волокон, нашарувань, інших матеріалів і речовин (43,4 %), електронні сліди (джерелами є комп'ютерні системи, зокрема персональні комп'ютери, ноутбуки, сервери (96,1 %), пристрої зберігання даних (89,5 %), мобільні пристрої (мобільні телефони (смартфони), планшети, цифрові камери, автомобільні ІТ-пристрої (97,4 %);

– здійснено класифікацію типових слідчих ситуацій під час розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди на такі види: 1) залежно від етапу виявлення протиправної діяльності (як результат оперативно-розшукової діяльності; затримання судді «на гарячому»; надходження інформації від заявника на етапі підготовки до вчинення кримінального правопорушення; факт одержання неправомірної вигоди вже відбувся на момент отримання відомостей про подію); 2) залежно від обсягу та змісту відомостей, що стосуються події кримінального правопорушення й особи ймовірного підозрюваного (зазначені відомості відомі; наявні окремі відомості, що підлягають перевірці; є орієнтуюча інформація); 3) залежно від співучасті під час учинення

кримінального правопорушення (вчинено в співучасті; діяли лише надавач та отримувач неправомірної вигоди); 4) залежно від протидії учасників кримінального провадження (наявна протидія в різних формах; протидія відсутня або не виявляється в процесі досудового розслідування); 5) залежно від повноти реалізації протиправного умислу (умисел реалізовано, предмет неправомірної вигоди отримано в повному обсязі; умисел реалізовано частково) тощо;

– визначено основи криміналістичної методики розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання судьями неправомірної вигоди, структуру якої становлять такі елементи: криміналістична характеристика кримінального правопорушення; аналіз та оцінка початкових відомостей; перелік обставин, що підлягають встановленню в кримінальному провадженні; типові слідчі ситуації розслідування та алгоритми їх вирішення; взаємодія слідчого (детектива) з іншими правоохоронними органами та їх підрозділами, окремими суб'єктами в кримінальному провадженні; тактика проведення окремих слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій на початковому та наступному етапах розслідування; особливості використання спеціальних знань у кримінальному провадженні;

удосконалено:

– характеристику стану наукових досліджень проблематики розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання судьями неправомірної вигоди, за результатами якої визначено пріоритетні напрями наукової роботи: визначення теоретико-правових засад розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання судьями неправомірної вигоди; формування обставин, що підлягають встановленню у кримінальному провадженні; побудова криміналістичної характеристики кримінального правопорушення та практичних рекомендацій щодо розслідування з урахуванням міжнародних стандартів і кращого світового досвіду;

– тлумачення засад правового статусу суддів як службових осіб публічного права, діяльність яких зумовлена їх службовим становищем і повноваженнями щодо здійснення правосуддя на професійній основі. Залежно від того, яку адміністративну посаду обіймає суддя, що може бути службовою особою, яка має/посідає відповідальне становище або особливо відповідальне становище, відповідно до тлумачення ч. 2, ч. 3 примітки до ст. 368 КК України, – здійснення досудового розслідування починатиметься із внесення відомостей до ЄРДР за ч. 3 або ч. 4 ст. 368 КК України, що визначає типові слідчі ситуації початкового етапу досудового розслідування;

– загальні засади проведення негласних слідчих (розшукових) дій під час розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання судьями неправомірної вигоди, зокрема аудіо-, відеоконтролю особи, аудіо-, відеоконтролю місця, контролю за вчиненням злочину у формі спеціального слідчого експерименту, із формуванням практичних рекомендацій щодо

реалізації тактичної операції «затримання судді під час отримання неправомірної вигоди»;

дістали подальший розвиток:

– практичні рекомендації щодо використання досвіду європейських держав (Данії, Естонської Республіки, Італійської Республіки, Королівства Бельгії, Королівства Норвегії, Королівства Швеції, Литовської Республіки, Нідерландів, Республіки Польщі, Словацької Республіки, Федеративної Республіки Німеччини, Фінляндської Республіки, Французької Республіки) та інших держав світу (Нової Зеландії, Китайської Народної Республіки, Сінгапуру, Сполучених Штатів Америки, Японії та ін.). Аргументовано впровадження в національне законодавство окремих положень законодавства та правозастосовної практики іноземних держав, що ґрунтується на результатах вивчення їх досвіду з протидії корупційним кримінальним правопорушенням і безпосередньо розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди та стосується: встановлення більш суворого покарання для суддів порівняно з іншими службовими особами; реалізації державної антикорупційної стратегії спільно з міжнародними партнерами; запровадження «гарячих телефонних ліній» та вебсайтів у мережі Інтернет з метою контролю громадськості; використання інституту викривачів корупції тощо;

– положення щодо застосування видів спеціальних знань (у галузі почеркознавства; лінгвістичної експертизи мовлення; техніко-криміналістичного дослідження документів; трасології; фототехніки; відеозвукозапису; криміналістичного дослідження матеріалів, речовин та виробів (зокрема речовин хімічних виробництв і спеціальних хімічних речовин); товарознавства; психології під час розслідування кримінальних проваджень зазначеної категорії, формами використання яких є процесуальні, змішані, непроцесуальні);

– система тактичних прийомів, які застосовують у процесі допиту підозрюваних, свідків під час розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди. Зауважено, що вони охоплюють як традиційні їх різновиди (встановлення психологічного контакту, переконання, постановка різного виду запитань, пред'явлення речових доказів), так й інноваційні (процесуальне інтерв'ю, рефлексивне мислення). Продемонстровано їх реалізацію відповідно до етапів: підготовки, безпосередньої реалізації, фіксації, оцінки;

– практичні рекомендації щодо проведення обшуку в підозрюваних під час розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди, спрямовані на пошук тайників та інших маскувань предмета неправомірної вигоди, інших предметів і документів, пов'язаних із реалізацією протиправної корупційної діяльності. Запропоновано використовувати під час проведення обшуку за цих умов тактичні прийоми

спостереження, аналізу невербальних реакцій обшукуваного, рефлексивного мислення тощо.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені й аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації впроваджено та може бути використано в:

– *правозастосовній діяльності* – для вдосконалення досудового розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень щодо прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди (акт впровадження Головного слідчого управління Національної поліції України № 136612, 2024 року);

– *освітньому процесі* – під час викладання навчальних дисциплін з кримінального процесу та криміналістики, підготовки навчально-методичних праць (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 01 жовтня 2024 року);

– *науково-дослідній діяльності* – для подальшого дослідження питань розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 01 жовтня 2024 року).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки дослідження оприлюднено в доповідях і виступах на міжнародних науково-практичних конференціях: «Виклики сучасності та наукові підходи до їх вирішення» (м. Київ, 12–13 серпня 2020 р.), «Актуальні проблеми взаємодії правової науки та практики її застосування» (м. Київ, 16–17 березня 2022 р.), «Пріоритетні напрями розвитку юридичної науки в умовах сьогодення» (м. Київ, 13–14 березня 2023 р.), «Реформування українського законодавства: проблемні питання та шляхи їх вирішення» (м. Київ, 07–08 лютого 2024 р.).

Публікації. Основні положення та висновки, сформульовані в дисертації, відображено в дев'яти наукових публікаціях, серед яких: чотири статті у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань із юридичних наук, одна стаття в іноземному науковому виданні, чотири тези наукових доповідей, опубліковані за результатами участі в міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Робота містить вступ, три розділи, що мають дев'ять підрозділів, висновки, список використаних джерел (266 найменувань) і чотири додатки. Загальний обсяг дисертації становить 273 сторінки, з них основний текст – 206 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, висвітлено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету та задачі, об'єкт і предмет дослідження, схарактеризовано методи; окреслено наукову новизну, практичне значення одержаних результатів; надано відомості про апробацію та публікації результатів дослідження, структуру й обсяг дисертації.

Розділ 1 «Теоретико-правові засади розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди» містить три підрозділи та формує теоретико-правове підґрунтя роботи.

У *підрозділі 1.1 «Стан наукового розроблення проблем розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди»* встановлено, що вітчизняні вчені зробили вагомий внесок у наукове розроблення різноманітних аспектів розслідування кримінальних правопорушень, зокрема вчинених у сфері службової діяльності.

Акцентовано увагу на окремих дослідженнях з питань розслідування корупційних кримінальних правопорушень, а саме: В. Ю. Шепітько, В. А. Журавель «Розслідування злочинів корупційної спрямованості» (2013), Н. В. Кимлик, Р. В. Кимлик, Н. А. Жерж «Розслідування корупційних правопорушень у кримінальному процесі» (2014), М. І. Хавронюк «Корупційні схеми: їх кримінально-правова кваліфікація і досудове розслідування» (2019).

Встановлено, що низка питань щодо розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди залишаються недостатньо вивченими. Поза увагою науковців залишився комплексний аналіз криміналістичної характеристики цих кримінальних правопорушень, особливості спеціальної особи – суддів під час прийняття пропозиції обіцянки або одержання неправомірної вигоди.

Результат системного аналізу наукових праць і практики дав змогу дійти висновку, що розслідування досліджуваних кримінальних правопорушень означене такими проблемними аспектами: їх суб'єктами є освічені, високоінтелектуальні особи, які здійснюють підготовчі дії для реалізації злочинної діяльності; незацікавленість керівництва та колег із суддівського корпусу щодо виявлення злочинної діяльності свого колеги; обізнаність суб'єктів про можливості, методи й засоби правоохоронних органів щодо документування, розкриття та розслідування корупційних кримінальних правопорушень; наявність корумпованих зв'язків у суб'єкта злочину у сфері службової діяльності тощо. Зазначені проблемні питання потребують теоретичного осмислення та формування в цьому контексті ефективних практичних рекомендацій.

У *підрозділі 1.2 «Правові засади розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди»* з'ясовано, що

зростання рівня корупції впливає на вчинення суддями корупційних кримінальних правопорушень, зокрема безпосередньо прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди. Вказану позицію підтверджують дані емпіричних досліджень: таку думку висловили 88,7 % слідчих НП України, 92,5 % детективів НАБУ та працівників ДБР, 83,8 % суддів.

Нині в Україні діє значна кількість нормативно-правових актів, у яких сформульовано положення, що спрямовані на протидію корупції та координацію діяльності щодо запобігання корупційним виявам. Основними в системі правового регулювання протидії корупційним кримінальним правопорушенням, що вчиняються суддями, є: Конституція України 1996 року, Кримінальний кодекс України 2001 року, Кримінальний процесуальний кодекс України 2012 року, закони України, підзаконні нормативно-правові акти. Спеціальні антикорупційні засади визначено в законах України «Про запобігання корупції» 2014 року, «Про Національне антикорупційне бюро України» 2014 року, «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» 2015 року, «Про Державне бюро розслідувань» 2016 року, «Про Вищий антикорупційний суд» 2018 року тощо.

Важливими визнано нормативно-правові акти, що регулюють функціонування спеціально створених інституцій, покликаних протидіяти виявам корупції. Подальша діяльність з реформування антикорупційного законодавства має бути спрямована на розроблення практичних механізмів міжнародного співробітництва, що сприятиме гармонізації вітчизняної правової системи з положеннями законодавства демократичних іноземних держав.

Констатовано, що на сьогодні триває активна реалізація системної антикорупційної діяльності на державному рівні. Попри необхідність продовження реформ, значний шлях нашою державою вже пройдено. Його складовою є належна правова основа, зокрема нормативно-правові акти, які регулюють функціонування спеціально створених інституцій, покликаних протидіяти виявам корупції. Подальша діяльність з реформування антикорупційного законодавства має бути спрямована на розроблення практичних механізмів міжнародного співробітництва, що сприятиме гармонізації вітчизняної правової системи з положеннями законодавства провідних іноземних держав.

У підрозділі 1.3 «*Міжнародний досвід розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди*» висвітлено досвід іноземних держав щодо формування та реалізації антикорупційної політики. Встановлено, що ефективність антикорупційних засобів залежить від системності, обґрунтованості, прозорості правових положень і механізму їх реалізації. Перевагу надають заходам вертикальної стратегії протидії корупції із швидкими темпами результативності, наслідками якої є не повна ліквідація

корупції, а зменшення рівня корупції. Перевага такої моделі протидії полягає в активному залученні громадськості, підвищенні рівня правової свідомості та правової культури населення, серед якого популяризовано нетерпимість до корупції. Україна здійснює спроби мінімізувати високий рівень корупції та протидіяти корупційним кримінальним правопорушенням серед суддів, застосовуючи кримінально-правові засоби, які визнано досить ефективними в різних моделях протидії корупції та апробовано в іноземних державах.

Розділ 2 «Криміналістична характеристика та організаційно-тактичні засади розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди» містить три підрозділи, у яких визначено основи розслідування кримінального правопорушення з позиції діяльнісного підходу.

У підрозділі 2.1 *«Криміналістична характеристика прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди»* обґрунтовано, що криміналістичну характеристику слід тлумачити як систему типових ознак певного виду кримінального правопорушення, за допомогою якої можна визначити алгоритм дій слідчого (детектива, оперуповноваженого, іншого компетентного суб'єкта) для швидкого, повного й неупередженого розслідування та судового розгляду кримінального провадження.

Кримінально-правова складова у структурі криміналістичної характеристики визначає її основу, на підставі аналізу складу кримінального правопорушення (ст. 368 КК України) досліджує подію з позиції суспільної небезпеки, протиправності й відповідальності за вчинене. Такі дані впливають на процес розслідування, адже визначають кваліфікацію і початок кримінального провадження. Залежно від того, яку посаду обіймає суддя, а саме є службовою особою, яка посідає відповідальне становище, або особливо відповідальне становище відповідно до тлумачення ч. 2, ч. 3 примітки до ст. 368 КК України – початок досудового розслідування буде розпочинатися із внесення даних до ЄРДР за ч. 3 або ч. 4 ст. 368 КК України.

У підрозділі 2.2 *«Обставини, що підлягають встановленню під час розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди»* наголошено, що обставини, які підлягають доказуванню, регламентовані ст. 91 КПК України. Зокрема, слід ураховувати положення глави 37 «Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб», п. 2 ч. 1 ст. 480 КПК України, у яких встановлено особливий порядок кримінального провадження, який застосовується стосовно суддів. Ідеться про суддів, суддів Конституційного Суду України, суддів Вищого антикорупційного суду, присяжних на час виконання ними обов'язків у суді, голову, заступника голови, члена Вищої ради правосуддя, а також голову, заступника голови, члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Такий особливий порядок обумовлює особливості кримінально-процесуальної форми й визначає специфіку діяльності з

доказування події кримінального правопорушення. Отже, згідно з ч. 1 ст. 481 КПК України, письмове повідомлення про підозру щодо суддів здійснює Генеральний прокурор або його заступник, а щодо судді Вищого антикорупційного суду – Генеральний прокурор (виконувач обов'язків Генерального прокурора).

Згідно зі ст. 482 КПК України, затримання судді чи утримання його під вартою чи арештом здійснюється за згодою Вищої ради правосуддя. Без згоди Вищої ради правосуддя суддю не може бути затримано або утримувано під вартою чи арештом до винесення обвинувального вироку судом, за винятком затримання судді під час або відразу ж після вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину. Стаття 483 КПК України визначає порядок інформування державних та інших органів чи службових осіб за цих умов. Наразі про застосування запобіжного заходу, ухвалення вироку щодо суддів повідомляють органам і службовим особам, які їх обрали або призначили чи відповідають за заміщення їхніх посад. Вказані та інші особливості правового статусу судді мають бути невідкладно з'ясовані та враховані в процесі кримінального провадження.

Доведено, що встановлення обставин, які підлягають доказуванню згідно зі ст. 91 КПК України, є обов'язком суб'єкта, який здійснює досудове розслідування щодо розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди. Однак обставини, які підлягають встановленню, розширюють уявлення про розслідуване кримінальне правопорушення, дозволяють з'ясувати додаткові ознаки, які враховують індивідуальність кримінального правопорушення.

У підрозділі 2.3 *«Типові слідчі ситуації розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди»* визначено, що під час виокремлення типових слідчих ситуацій розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди слід ураховувати етапи розслідування кримінальних правопорушень. Початковий етап розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди розпочинається із внесення даних до ЄРДР і завершується встановленням особи, щодо якої є підстави повідомити про підозру в учиненому кримінальному правопорушенні. Наступний етап розслідування передбачає подальше доказування вини підозрюваного в учиненні кримінального правопорушення і спрямування матеріалів кримінального провадження до суду.

Однак специфіка розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди засвідчує доцільність попереднього документування протиправної діяльності шляхом взаємодії з підрозділами, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність. Обрання форми взаємодії зумовлене характером слідчої ситуації. Перша ситуація пов'язана з тим, що під час проведення оперативно-розшукових заходів задокументовано факт

одержання неправомірної вигоди суддею, є підстави для відкриття кримінального провадження, внесення інформації до ЄРДР та початку досудового розслідування. Друга ситуація буде полягати в затриманні судді «на гарячому», тобто під час одержання неправомірної вигоди. Ця ситуація пов'язана з виконанням таких додаткових завдань: створення належних умов для подальшого розслідування; попередження втечі і вчинення неправомірного впливу на свідків, понятих та інших суб'єктів фігурантом; забезпечення таємниці слідства, ізоляція затриманого від інших учасників протиправної діяльності; забезпечення збереження джерел інформації для процесу доказування; створення умов, які перешкоджатимуть продовженню вчинення цього кримінального правопорушення або вчиненню нового. Паралельно відбувається плановий на погоджений процес реалізації матеріалів оперативно-розшукової діяльності. Передбачено використання необхідних сил і засобів оперативно-розшукової діяльності, послідовність дій, заходів та їх обсяг, залучення матеріалів оперативно-розшукової діяльності й результатів проведення негласних слідчих (розшукових) дій до доказування в кримінальному провадженні.

Розділ 3 «Використання спеціальних знань і проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди» містить три підрозділи, у яких розкрито окремі актуальні питання практичної діяльності щодо розслідування кримінального правопорушення.

У підрозділі 3.1 «Форми та особливості використання спеціальних знань під час розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди» акцентовано на тому, що проблематика використання спеціальних знань у кримінальному провадженні слугувала предметом вивчення в працях низки вчених, серед яких Н. І. Клименко, Е. Б. Сімакова-Єфремян, М. Г. Щербаковський та ін. Однак їхні дослідження стосувалися переважно загальних засад, а проблематика використання спеціальних знань під час розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди залишається нерозкритою. У контексті вивчення використання спеціальних знань під час розслідування корупційних кримінальних правопорушень опрацьовано дослідження О. М. Шрамка «Використання спеціальних знань під час розслідування корупційних кримінальних правопорушень» (2021).

На основі проведених досліджень виокремлено види спеціальних знань, що використовуються під час розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди. За основу їх виокремлення обрано класифікацію судових експертиз відповідно до критерію застосовуваних спеціальних знань, тобто відповідної галузі знань, яку залучають до виконання завдань кримінального провадження. Основи такої класифікації визначено в Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних

досліджень та Науково-методичних рекомендаціях з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 року № 53/5. Виокремлено особливості використання спеціальних знань за умови розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди.

У підрозділі 3.2 «Проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди» наголошено, що складною, проте необхідною для всебічного й повного встановлення всіх обставин кримінального правопорушення, слідчою (розшуковою) дією є допит підозрюваного, який має особливий правовий статус судді, що впливає на організаційно-тактичні засади проведення.

Важливим напрямом в організації і тактиці проведення допиту визнано виконання підготовчих заходів, що охоплює: ознайомлення з матеріалами кримінального провадження; складання плану; ознайомлення із спеціальною літературою, нормативними документами, які визначають порядок виконання службових обов'язків, розподіл повноважень у суддівській системі; витребування речей і документів; аналіз документів, які підтверджують виявлені порушення корупційного характеру; вивчення даних, які характеризують особистість допитуваного; залучення до підготовки та проведення допиту осіб, які володіють спеціальними знаннями; підготовка необхідних технічних засобів тощо.

Зауважено, що отримання та аналіз даних про особистість допитуваного судді є одним з підготовчих заходів. Встановленню підлягають відомості, які характеризують професійні (освіта, досвід роботи) та особисті якості допитуваного (характер, схильність до здійснення протиправних діянь тощо). Важливою є інформація про минулий досвід професійної діяльності, корупційні зв'язки, здійснення окремих видів підприємницької діяльності близькими судді особами тощо.

Під час допиту працівників апарату суду, інших суддів, обслуговуючого персоналу слід урахувувати, що вони можуть бути причетні до протиправної діяльності й зацікавлені в тому, щоб слідство не досягло результатів. З тактичної точки зору правильним є планування проведення допиту таких свідків на початковому етапі розслідування. Це дозволить зменшити можливий вплив на них з боку керівництва установи суду. Зазначено, що наведена категорія свідків не є однорідною щодо надання повних і достовірних показань. Це, своєю чергою, потребує індивідуального підходу до визначення лінії поведінки та застосування відповідних тактичних прийомів.

Наголошено, що під час проведення обшуку в межах розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди слід неухильно дотримуватися положень КПК України, а також урахувувати

організаційно-тактичні особливості, які перешкоджають проведенню обшуку. Передусім, це – небажання співпрацювати з органами досудового розслідування, переховування предмета неправомірної вигоди, перешкоджання в одержанні необхідних документів, обстеженні деяких приміщень, а іноді фізична протидія з боку охорони чи зацікавлених осіб. Матеріали слідчої практики засвідчують, що позитивні результати забезпечує обшук місця проживання як судді, так і його близьких осіб (професійними або особистими зв'язками), їх гаражів, дач, підсобних приміщень. У деяких випадках предмет неправомірної вигоди (чи його частини), документи, зокрема електронні, правопорушники зберігають при собі чи в автомобілі, у тайниках чи за допомогою різних маскувань.

У підрозділі 3.3 «Проведення негласних слідчих (розшукових) дій під час розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди» зауважено, що після прийняття 2012 року КПК України розслідування корупційних кримінальних правопорушень обов'язково передбачає проведення негласних слідчих (розшукових) дій. У главі 21 КПК України визначено перелік негласних слідчих (розшукових) дій. Виокремлено ті з них, які найчастіше проводять у кримінальних провадженнях щодо прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддею неправомірної вигоди.

Кримінальні провадження за ст. 368 КК України належать до тієї категорії, вирішення яких неможливе без проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Процес доказування в цій категорії справ ґрунтується на результатах проведених негласних слідчих (розшукових) дій, які в кримінальному провадженні мають досить потужний доказовий потенціал порівняно з можливостями інших процесуальних дій.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення, проведено емпіричні дослідження та запропоновано вирішення нового наукового завдання, суть якого полягає у формуванні теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди.

За результатами здійсненого дослідження сформульовано такі висновки:

1. Аналіз наукових робіт в Україні дозволив сформулювати уявлення про фундаментальні засади розслідування корупційних кримінальних правопорушень (В. М. Трепак, О. В. Пчеліна, А. В. Шевчишен), а саме прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (О. Ю. Абакумов, Ю. О. Андрейко, М. В. Борусовський, О. М. Таркан, С. В. Олійник, Д. О. Шумейко), реалізації криміналістичного забезпечення за цих умов (Ю. М. Черноус, О. М. Шрамко, В. В. Юсупов).

Перелік монографічних та інших наукових праць із окресленої проблематики засвідчує, що основи розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди донині залишаються нерозробленими.

У процесі аналізу наукових праць та емпіричних матеріалів виявлено проблемні питання, урахування яких є значущим для формування теоретичних засад і практичних рекомендацій щодо розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди. Передусім ідеться про врахування потреб практики, а саме: проблеми доказування обставин кримінального правопорушення та подальшого судового розгляду кримінальних проваджень (на думку 66,1 % слідчих НП України, 82,1 % детективів НАБУ та працівників ДБР, 86,1 % суддів), наявність системи розгалужених корупційних зв'язків у суб'єкта кримінального правопорушення (62,9, 58,2 і 52,8 % опитаних відповідно); складнощі в організації розслідування (37,1, 52,2 і 33,3 %); недоліки криміналістичного забезпечення розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди (35,5, 56,7 і 27,8 %); складнощі в пошуку й опрацюванні літератури з проблематики (46,8, 49,3 і 38,9 %); недоліки діяльності із запобігання корупційним кримінальним правопорушенням (29, 43,3 і 50 % респондентів).

2. Сформовано правові засади розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди суддями із систематизацією нормативно-правових актів відповідно до двох груп:

1) нормативно-правові акти, у яких сформульовано засади протидії корупції, визначено заходи щодо недопущення корупційних виявів у вітчизняній судовій системі (Конституція України 1996 року, КК України 2001 року, КПК України 2012 року, «Про запобігання корупції» 2014 року, «Про очищення влади» 2014 року, «Про Національну поліцію» 2015 року, «Про Національне антикорупційне бюро України» 2014 року, «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» 2015 року, «Про Державне бюро розслідувань» 2016 року, «Про вищий антикорупційний суд» 2018 року, «Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції» 2006 року, «Про ратифікацію Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією» 2006 року та ін., низка підзаконних нормативно-правових актів;

2) нормативно-правові акти, що становлять правову основу діяльності компетентних органів (Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, Національної поліції України, Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, Вищого антикорупційного суду тощо) у процесі кримінального провадження щодо прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди. Доповнюючи першу групу нормативно-правових документів, слід додатково вказати Закони України «Про прокуратуру» 2014 року, «Про Службу безпеки України» 1992 року, «Про

оперативно-розшукову діяльність» 1992 року та ін.

Визначено правові засади розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди з урахуванням підслідності згідно з КПК України, ст. 5 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» тощо. Слідчі ДБР виконують завдання із запобігання, виявлення, припинення, розкриття і розслідування злочинів, учинених, зокрема, службовими особами, які займають особливо відповідальне становище, або посади яких віднесено до першої – третьої категорій посад державної служби, а також суддями та працівниками правоохоронних органів, крім випадків, коли ці злочини віднесено до підслідності детективів НАБУ. Корупційні кримінальні правопорушення, що не підслідні НАБУ та ДБР, розслідує НП України. Розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди суддями супроводжується взаємодією з підрозділами НП України, Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, Службою безпеки України, Агентством з розшуку та менеджменту активів та ін. Це зазначили й опитані практики, а саме 91,9 % слідчих НП України, 92,5 % детективів НАБУ та працівників ДБР, 94,4 % суддів. Визначено правові засади діяльності зазначених підрозділів у контексті взаємодії під час розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди.

3. Наголошено на потребі реформування вітчизняної судової системи згідно з кращим досвідом іноземних держав, потребою проведення системних реформ із метою забезпечення реалізації євроінтеграційних процесів, приведення вітчизняного судочинства до високих міжнародних демократичних стандартів.

На підставі результатів вивчення досвіду протидії прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди в європейських державах сформульовано висновок, згідно з яким важливою складовою є контроль з боку суспільства.

Протидії корупції в судівництві сприяють спеціально створені громадські організації (Швеція), системи організаційних і правових механізмів боротьби з корупцією, тісна взаємодія громадських організацій та державних установ (Італія), постійний контроль за фінансовими статками суддів і претендентів та ці посади, прозорий механізм їх призначення (Франція), декларування доходів і витрат суддів (США), створення в системі МВС спеціального підрозділу щодо боротьби з корупцією посадових осіб, суддів (Естонія) або спеціального незалежного органу з розслідування кримінальних правопорушень корупціонерів високого рівня (Литва); підвищення ступеня відповідальності та регламентації в законі про кримінальну відповідальність спеціальних статей із більш суворими санкціями за корупційні дії в судовій сфері, зокрема за підкуп, отримання неправомірної вигоди суддями (Німеччина, Нова Зеландія); реалізація розвитку суспільних і державних інституцій згідно з Національною антикорупційною стратегією (Фінляндія); функціонування інституту викривачів

та їх захист (Норвегія, Сінгапур); ліквідація всіх форм імунітету для депутатів, чиновників і суддів (Сінгапур); запровадження спеціального реєстру для корупціонерів та їх родичів, застосування низки обмежень у випадку внесення особи до такого реєстру (Сінгапур); реалізація системи антикорупційної профілактичної роботи та заходів з підвищення правової культури громадян (Фінляндія, Нова Зеландія).

У контексті запозичення міжнародного досвіду з метою підвищення ефективності діяльності з протидії корупції, розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання судьями неправомірної вигоди запропоновано керуватися такими тезами: реформування системи правосуддя має реалізовуватися відповідно до міжнародних договорів України, з урахуванням євроінтеграційного напрямку розвитку нашої держави; необхідним є створення системи вітчизняного антикорупційного законодавства, що забезпечить прозоре та демократичне функціонування судової системи; ефективне функціонування антикорупційних механізмів має відбуватися із залученням спеціально створених правоохоронних антикорупційних органів, міжнародних організацій; удосконалення системи призначення на посаду судді із забезпеченням громадського контролю на міжнародному й державному рівнях; належне фінансове забезпечення та чіткі правила фінансового контролю щодо суддів тощо.

4. Встановлено, що теоретичні положення криміналістичної характеристики є основою криміналістичної методики розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання судьями неправомірної вигоди. Криміналістична характеристика слугує орієнтиром під час обрання оптимального напрямку розслідування, формування версій, вибору тактичних прийомів у межах проведення слідчих (розшукових) дій в умовах конкретної ситуації.

На підставі вивчення наукових поглядів й емпіричних даних констатовано, що криміналістична характеристика прийняття пропозиції, обіцянки або одержання судьями неправомірної вигоди охоплює такі основні елементи: особа правопорушника (на думку 98,4 % слідчих НП України, 97 % детективів НАБУ та працівників ДБР, 100 % суддів); спосіб підготовки, безпосереднього вчинення та приховування кримінального правопорушення (100, 98,5 та 100 % відповідно); слідова картина (96,8, 98,5 та 94,4 %); обстановка вчинення кримінального правопорушення (98,4, 89,6 та 91,7 %); предмет посягання (80,6, 82,1 та 83,3 % опитаних).

Здійснено аналіз кількісно-якісних показників криміналістичної характеристики прийняття пропозиції, обіцянки або одержання судьями неправомірної вигоди. Це кримінально-правова складова (аналіз складу кримінального правопорушення), кримінологічна складова (вивчення причин, умов, якісно-кількісних показників, що відображають структуру та динаміку вчинення кримінальних правопорушень), оперативно-розшукова складова (зміст

типової організаційно-тактичної моделі оперативно-розшукових заходів щодо виявлення, запобігання та документування фактів прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди); власне криміналістична складова (ґрунтується на відображенні криміналістично значущої інформації та виокремленні закономірностей роботи з нею).

Сформовано криміналістичну характеристику прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди як результат аналізу її кількісно-якісних ознак, відповідно до таких елементів: особа правопорушника; спосіб підготовки, безпосереднього вчинення та приховування кримінального правопорушення; слідова картина; обстановка вчинення кримінального правопорушення; предмет посягання.

5. Зауважено, що встановлення обставин, які підлягають доказуванню за ст. 91 КПК України, є обов'язком суб'єкта, що здійснює досудове розслідування щодо прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди. На них ґрунтуються обставини, що підлягають встановленню та які розширюють уявлення про розслідуване кримінальне правопорушення, дозволяють з'ясувати додаткові ознаки, що враховують індивідуальність механізму конкретного кримінального правопорушення.

Обґрунтовано, що перелік обставин, які підлягають встановленню в кримінальних провадженнях щодо прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди згідно з КПК України, слід тлумачити розширено, з урахуванням також такої обставини, як «з'ясування підстав для особливого порядку кримінального провадження відповідно до глави 37 КПК України». Встановлюючи подію кримінального правопорушення (час, місце, спосіб та інші обставини його вчинення), окрім аналізу складу кримінального правопорушення згідно зі ст. 368 КК України, слід з'ясовувати обставини, що становлять криміналістичну характеристику прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди.

З'ясовано, що визначаючи обставини, які підлягають встановленню під час розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди, варто приділяти увагу: кримінально-правовій складовій (ст. 368 КК України), кримінально-процесуальній (ст. 91 КПК України) і криміналістичній (із огляду на дані криміналістичної характеристики кримінального правопорушення та особливості його розслідування).

6. Здійснено класифікацію типових слідчих ситуацій у процесі розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди відповідно до таких критеріїв:

1) особливості виявлення протиправної діяльності:

– результат оперативно-розшукової діяльності – у процесі проведення оперативно-розшукових заходів задокументовано факт одержання неправомірної вигоди суддею, є підстави для відкриття кримінального провадження, внесення інформації до ЄРДР та початку досудового

розслідування (17,9 % кримінальних проваджень);

– унаслідок затримання судді «на гарячому», під час одержання неправомірної вигоди (38,8 %);

– надходження інформації від заявника про прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди на етапі підготовки до вчинення кримінального правопорушення (23,9 %);

– факт одержання суддею неправомірної вигоди вже відбувся і відомості про це отримано після події (19,4 %);

2) обсяг і зміст відомостей, що стосуються події кримінального правопорушення та особи ймовірного підозрюваного:

– факт учинення кримінального правопорушення та особа ймовірного підозрюваного – судді, який вчинив прийняття пропозиції, обіцянки або одержав неправомірну вигоду, відомі (31,3 % кримінальних проваджень);

– про факт учинення кримінального правопорушення та особу ймовірного підозрюваного – судді, який вчинив прийняття пропозиції, обіцянки або одержав неправомірну вигоду, є окремі відомості, які підлягають перевірці (49,3 %);

– наявна інформація про корупцію в судовій системі, проте відомості про конкретно вчинене кримінальне правопорушення та особу ймовірного підозрюваного в учиненні прийняття пропозиції, обіцянки або одержанні неправомірної вигоди відсутні (19,4 %).

3) наявність співучасті у вчиненні кримінального правопорушення:

– у вчиненні кримінального правопорушення, окрім надавача й отримувача неправомірної вигоди, брали участь декілька осіб (організатор, підбурювач, пособник) (59,7 % кримінальних проваджень);

– у вчиненні кримінального правопорушення брали участь лише надавач та отримувач (40,3 %);

4) протидія учасників кримінального провадження:

– протидія в різних формах застосовується учасниками кримінального провадження (93,5 % слідчих НП України, 92,5 % детективів НАБУ та працівників ДБР, 94,4 % суддів);

– протидії не було або вона була невираженою, не впливала на перебіг досудового розслідування (1,6, 1,5 та 2,8 % опитаних відповідно).

5) повнота реалізації протиправного умислу:

– протиправний умисел був реалізований, предмет неправомірної вигоди отриманий у повному обсязі (73,1 % кримінальних проваджень);

– протиправний умисел був реалізований неповністю, предмет неправомірної вигоди отримано частково (26,9 %).

7. Схарактеризовано види спеціальних знань залежно від галузі знань, яку залучають до виконання завдань кримінального провадження щодо прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди:

– спеціальні знання у сфері почеркознавства (залучалися в практичній

діяльності 46,7 % опитаних слідчих НП України, 28,4 % детективів НАБУ та працівників ДБР, 33,3 % суддів);

- спеціальні знання у питанні лінгвістичної експертизи мовлення (53,2, 47,7 та 36,1 % відповідно);

- спеціальні знання в галузі техніко-криміналістичного дослідження документів (53,2, 47,7 та 36,1 %);

- спеціальні знання у питанні трасології (53,2, 47,7 та 36,1 %);

- спеціальні знання у сфері фототехніки (50, 50,7 та 52,8 %);

- спеціальні знання в галузі відеозвукозапису (61,3, 59,7 та 61,1%);

- спеціальні знання у питаннях криміналістичного дослідження матеріалів, речовин і виробів (зокрема речовин хімічних виробництв і спеціальних хімічних речовин) (93,5, 92,5 та 86,1 %);

- спеціальні знання в галузі товарознавства (80,6, 89,6 та 88,9 %);

- спеціальні знання у сфері психології (56,5, 82,1 та 77,8 %).

Встановлено, що криміналістичне дослідження речовин хімічних виробництв і спеціальних хімічних речовин як підвид спеціальних знань у галузі криміналістичного дослідження матеріалів, речовин і виробів є найбільш поширеним у практиці розслідування досліджуваних кримінальних правопорушень. Типовий перелік вирішуваних питань за цих умов є таким: якою є природа речовини, наданої на дослідження; чи є нашарування спеціальних хімічних речовин на предметах-носіях (грошових купюрах, змивах з рук тощо); чи мають надані речовини спільну родову належність тощо. Під час розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди спеціальні знання в галузі криміналістичного дослідження речовин хімічних виробництв і спеціальних хімічних речовин застосовують у процесі підготовки та реалізації тактичної операції щодо затримання особи правопорушника в момент отримання предмета неправомірної вигоди. Переважно йдеться про грошові кошти, які фігурують за цих умов. Наступним кроком у реалізації цієї тактичної операції буде проведення огляду місця події, фіксація предмета неправомірної вигоди за слідами спеціальних хімічних речовин і проведення вказаної експертизи щодо ідентифікації зразків спеціальних хімічних речовин та їх відображення на предметі неправомірної вигоди, руках, одязі корупціонера.

Виокремлено такі форми використання спеціальних знань під час розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди: 1) процесуальні (залучення спеціаліста до проведення слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій; залучення експерта і проведення експертизи; надання консультацій спеціалістом, у тому числі надання письмових пояснень спеціалістом, який брав участь у проведенні відповідної процесуальної дії; 2) змішані (консультаційна форма використання спеціальних знань, результати якої підлягають додатковій оцінці як джерело доказів; висновки ревізій та акти перевірок); 3) непроцесуальні (попередні

дослідження слідів кримінального правопорушення; перевірка за інформаційними базами; усні консультації спеціаліста).

8. На підставі вивчення думки практиків визначено слідчі (розшукові) дії, проведення яких є типовим під час розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання судьями неправомірної вигоди: 1) допит (на думку 100 % слідчих НП України, детективів НАБУ та працівників ДБР, суддів), у тому числі одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб (29 % слідчих НП України, 46,3 % детективів НАБУ та працівників ДБР, 61,1 % суддів); 2) обшук (100 %); 3) огляд (96,8, 98,5 та 94,4 % відповідно); 4) слідчий експеримент (66,1, 46,3 та 33,3 %); 5) проведення експертизи (98,4, 98,5 та 100 %) тощо. З огляду на те, що допит й обшук належать до найпоширеніших слідчих (розшукових) дій за цих умов, розглянуто організаційно-тактичні засади їх проведення.

Складним і важливим для всебічного та повного встановлення всіх обставин кримінального правопорушення визнано допит підозрюваного, що має особливий процесуальний статус у кримінальному провадженні, зумовлений обійманням посади судді як посадової особи, наділеної повноваженнями щодо здійснення правосуддя, що впливає на організаційно-тактичні засади допиту.

До того ж, тактика допиту обумовлена значною інформованістю допитуваного з матеріалами, які знаходяться в розпорядженні слідчого, детектива, а також високим освітнім рівнем і соціальним статусом допитуваного.

Результативність проведення допиту залежить від багатьох чинників, зокрема рівня підготовки слідчого (детектива) (наявність навичок і досвіду розслідування корупційних кримінальних правопорушень). Водночас результативність допиту залежить від того, наскільки допитуваний налаштований на те, щоб давати правдиві показання, або ж він має намір дотримуватися «установки» надавати неправдиві показання, відмовлятися від їх надання. У зв'язку з цим важливою є попередня діагностика допитуваного та застосування тактичних прийомів, спрямованих на подолання протидії.

Емпіричні дослідження засвідчили використання широкого кола тактичних прийомів та їх комплексів під час розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання судьями неправомірної вигоди, а саме: встановлення психологічного контакту (на думку 100 % слідчих НП України, детективів НАБУ та працівників ДБР, суддів), переконання (100 %), постановка різних запитань (100 %), пред'явлення речових доказів (80,6, 82,1 та 83,3 % відповідно), процесуальне інтерв'ю (37,1, 29,9 та 36,1 %), рефлексивне мислення (66,1, 46,3 та 61,1 %).

Аналіз практичної діяльності засвідчив наявність проблемних ситуацій, які виникають під час допиту підозрюваного в процесі розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання судьями неправомірної вигоди. Зокрема, трапляються випадки, коли підозрюваний у процесі досудового розслідування,

зокрема проведення допиту, визнавав себе винуватим, а в суді почав заперечувати свою причетність до вчинення кримінального правопорушення. З метою формування подальшого плану дій потрібно з'ясувати причини зміни показань і для їх нейтралізації (усунення) обрати ефективні тактичні прийоми. Задля виконання поставлених завдань використовують прийоми рефлексного мислення або вдаються до перехресних допитів.

Як засвідчив аналіз практики розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання судьями неправомірної вигоди, причетні до протиправної діяльності суб'єкти намагаються вживати заходів для приховування предмета неправомірної вигоди, а також важливих документів, пов'язаних із подією кримінального правопорушення, інших речей. Виконати поставлені завдання можливо шляхом проведення обшуку, що належить до першочергових слідчих (розшукових) дій.

Під час розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання судьями неправомірної вигоди можливим є проведення обшуку в приміщенні суду, житлі та іншому володінні судді, що означено певними складнощами. Ідеться про дотримання додаткових правових гарантій, що визначені в главі 37 «Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб», п. 2 ч. 1 ст. 480 КПК України. Також слід керуватися Постановою Великої Палати Верховного Суду від 11 грудня 2019 року, де визначено підстави для проведення обшуку в кабінеті судді та підстави для визнання отриманих доказів допустимими.

Матеріали слідчої практики засвідчують, що позитивні результати забезпечує обшук місця проживання як судді, так і його близьких осіб (професійними або особистими зв'язками), їх гаражів, дач, підсобних приміщень. У деяких випадках предмет неправомірної вигоди (чи його частини), документи, зокрема електронні, правопорушники зберігають при собі чи в автомобілі, у тайниках чи за допомогою різних маскувань.

Наведено прийоми рефлексивного мислення, що успішно адаптуються та реалізуються під час проведення обшуку. Моделювання мислення та дій підозрюваного надає можливість прогнозувати його подальші дії – переховування предмета неправомірної вигоди, знищення чи приховування слідів, фальсифікацію слідової картини тощо. Тактичні прийоми спостереження, зокрема за невербальними реакціями обшукуваного, присутніх під час обшуку осіб дозволяють зорієнтуватись у визначенні оптимального напрямку пошукової діяльності.

Розкрито взаємозв'язок тактичних прийомів допиту й обшуку в контексті реалізації рефлексивного мислення. Керуючись показаннями підозрюваного, свідків, осіб, які знають обшукуваного, результатами вивчення матеріалів кримінального провадження, особистими спостереженнями, слідчий (детектив) моделює психологічний стан обшукуваного суб'єкта, ураховуючи його риси характеру, звички, таким чином визначаючи, де саме підозрюваний міг зробити тайник. Найчастіше тайники виявляють за місцем проживання чи роботи

підозрюваного: у житлі, іншому володінні особи (службовому кабінеті, транспортному засобі, гаражі, інших будівлях чи приміщеннях побутового, службового призначення тощо).

9. Встановлено, що в кримінальному провадженні за фактом прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди досудове розслідування розпочинається невідкладно після подання заявником заяви, повідомлення про подію або після самостійного виявлення кримінального правопорушення правоохоронними органами. За фактом звернення із заявою особи про вимагання від неї предмета неправомірної вигоди, після внесення інформації в ЄРДР ефективним є проведення негласних слідчих (розшукових) дій (успішність документування, розслідування та розгляду в суді становить майже 97 %, що підтверджують 96,8 % слідчих НП України, 97 % детективів НАБУ та працівників ДБР, а також 97,2 % суддів).

Проводячи негласні слідчі (розшукові) дії, фіксують фактичні переговори стосовно прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди. Зокрема, аудіо-, відеоконтроль особи (ст. 260 КПК України) полягає в негласній (без відома особи) фіксації та обробці з використанням технічних засобів розмови цієї особи або інших звуків, рухів, дій, пов'язаних з її діяльністю або місцем перебування тощо. Аудіо-, відеоконтроль місця (ст. 270 КПК України) полягає в застосуванні технічного обладнання в публічно доступному місці з метою фіксації відомостей (розмов, поведінки осіб, інших подій), що мають значення для кримінального провадження, без відома присутніх у ньому осіб. Зазначені негласні слідчі (розшукові) дії проводять на підставі ухвали слідчого судді в порядку, визначеному ст. 246–249 КПК України.

Успішне проведення контролю за вчиненням злочину (ст. 271 КПК України), зокрема у формі спеціального слідчого експерименту, може бути підставою для слідчого (детектива) прийняти рішення про затримання особи та посередника, які отримали неправомірну вигоду, ураховуючи попередньо проведені негласні слідчі (розшукові) дії та застосування організаційно-тактичних і технічних заходів. За цих умов реалізація негласних слідчих (розшукових дій) відбувається в межах злагодженої тактичної операції «затримання судді під час отримання неправомірної вигоди». Слід ураховувати вимоги ст. 482 КПК України, яка визначає, що затримання судді чи утримання його під вартою чи арештом здійснюється за згодою Вищої ради правосуддя. Без згоди Вищої ради правосуддя суддю не може бути затримано або утримувано під вартою чи арештом до винесення обвинувального вироку судом, за винятком затримання судді під час або відразу ж після вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину. Таким чином, ідеться про застосування слідчим (детективом) комплексу процесуальних та організаційно-тактичних заходів задля забезпечення досягнення завдань кримінального провадження.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

у яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Ушканенко Е. О. Правові засади протидії корупційним кримінальним правопорушенням, що вчинюються суддями. *Держава та регіони*. 2022. № 2. С. 242–258. (Серія «Право»).

2. Ушканенко Е. О. Міжнародний досвід протидії корупційним кримінальним правопорушенням у судовій системі. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2023. № 3 (55). С. 358–364.

3. Ушканенко Е. О. Криміналістична характеристика прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди. *Право і суспільство*. 2024. № 2. С. 532–540.

4. Ушканенко Е. О. Обставини, що підлягають встановленню під час розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 757–760.

5. Ушканенко Е. О. Теоретичні основи дослідження розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2024. Вип. 3. С. 156–161.

що засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Ушканенко Е. О. Правові засади розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди. *Виклики сучасності та наукові підходи до їх вирішення* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 12–13 серп. 2020 р.). Київ : Наук.-дослід. ін-т публіч. права, 2020. С. 242–244.

7. Ушканенко Е. О. Міжнародне співробітництво під час розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди. *Актуальні проблеми взаємодії правової науки та практики її застосування* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 16–17 берез. 2022 р.). Київ : Наук.-дослід. ін-т публіч. права, 2022. С. 118–120.

8. Ушканенко Е. О. Актуальні питання дослідження розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди. *Пріоритетні напрями розвитку юридичної науки в умовах сьогодення* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 13–14 берез. 2023 р.). Київ : Наук.-дослід. ін-т публіч. права, 2023. С. 131–133.

9. Ушканенко Е. О. Аналіз окремих елементів криміналістичної характеристики прийняття пропозиції, обіцянки або одержання суддями неправомірної вигоди. *Реформування українського законодавства: проблемні питання та шляхи їх вирішення* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 07–08 лют. 2024 р.). Київ : Наук.-дослід. ін-т публіч. права, 2024. С. 171–173.

АНОТАЦІЯ

Ушканенко Е. О. Розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання судьями неправомірної вигоди. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Дніпровський державний університет внутрішніх справ, Дніпро, 2024.

У дисертації розроблено теоретичні положення та практичні рекомендації щодо розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання судьями неправомірної вигоди. Виявлено проблемні питання теоретичних засад і сформульовано практичні рекомендації стосовно розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання судьями неправомірної вигоди. Визначено обставини, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні; виокремлено криміналістичну характеристику кримінального правопорушення та обґрунтовано рекомендації щодо розслідування з урахуванням міжнародних стандартів, кращого досвіду іноземних держав.

Ключові слова: досудове розслідування, кримінальне провадження, корупція, суддя, неправомірна вигода, криміналістична характеристика, слідчі (розшукові) дії, слідчі ситуації, слідчий, детектив, допит, обшук.

SUMMARY

Eduard Ushkanenko. Investigation of Acceptance of Offering, Promising or Receiving of Undue Advantage by Judges. – The manuscript.

The thesis is for candidate's degree of law on specialty 12.00.09 – Criminal Procedure and Criminalistics; Forensic Examination; Operational-Search Activity. – Dniprovsky State University of Internal Affairs of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Dnipro, 2024.

The thesis develops theoretical provisions and practical recommendations for the investigation of acceptance of offering, promising or receiving of undue advantage by judges.

In the course of reviewing scientific papers and empirical materials, the author has identified problematic issues which are highlighted in the formation of theoretical foundations and practical recommendations for the investigation of acceptance of offering, promising or receiving of undue advantage by judges.

The legal framework for the investigation of acceptance of offering, promising or receiving undue advantage by judges is formed with the systematisation of legal regulations in two groups: 1) legal regulations which contain provisions aimed at combating corruption and coordinating the prevention of corruption in the national judicial system; 2) legal regulations which constitute the legal activities of the

competent authorities in the course of criminal proceedings regarding acceptance of offering, promising or receiving undue advantage by judges.

Relying on the results of the study of the experience of counteracting the acceptance of offers, promises or receipt of undue advantage by judges in European countries, it is concluded that an important component is public control. These are both public associations and individuals who exercise the control function by reporting corrupt actions of judges to specially created hotlines, web pages on the Internet, and law enforcement bodies.

Based on the scientific viewpoints and empirical data, it is concluded that the forensic characterisation of the investigation of acceptance of offering, promising or receiving undue advantage by judges consists of the following main elements: the identity of the offender; the method of preparation, direct commission and concealment of a criminal offence; the trace pattern; the setting of the criminal offence; and the target.

It is suggested that the list of circumstances to be proved in criminal proceedings concerning the investigation of acceptance of offers, promises or receipt of undue advantage by judges under Article 91 of the CPC of Ukraine should be expanded to include such circumstance as 'clarification of the grounds for a special procedure for criminal proceedings under Chapter 37 of the CPC of Ukraine'. In addition, when establishing the event of a criminal offence (time, place, manner and other circumstances of its commission), along with analysing the elements of a criminal offence under Article 368 of the Criminal Code of Ukraine, it is necessary to form a broader and more meaningful information model and establish the circumstances relating to the holistic forensic characteristic of acceptance of offering, promising or receiving of undue advantage by judges.

Based on the results of the study, a classification of typical investigative situations in the investigation of acceptance of offering, promising or receiving undue advantage by judges is built according to the following criteria: specific features of detection of illegal activities: the scope and content of information relating to the event of a criminal offence and the identity of a likely suspect; the presence of complicity in the commission of a criminal offence; opposition of participants to criminal proceedings; and the completeness of the unlawful intent.

The types of special knowledge are characterised, depending on the field of knowledge involved in solving the tasks of criminal proceedings regarding the investigation of acceptance of offering, promising or receiving undue advantage by judges.

Given that interrogation and search are among the most common investigative (search) actions under these conditions, the organisational and tactical principles of their conduct are considered.

The interrogation of a suspect who has a special procedural status in criminal proceedings due to the position of a judge as an official with the authority to administer justice, which affects the organisational and tactical principles of

interrogation, is complex and important for the comprehensive and complete establishment of all the circumstances of a criminal offence.

Keywords: *pre-trial investigation, criminal proceedings, corruption, judge, undue advantage, forensic characteristics, investigative (search) actions, investigative situations, investigator, detective, interrogation, search.*